

Naujienu Antroji Dalis

Nr. 906

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIV METAI

Dienų skeveldros

I.

„Komjaunimo Tiesa“, sekdamas Maskvos „Pravda“, įsidėjo Gomulkos 2 val. kalbą „partiniam aktyvui“ apie „Vėlines“ ir studentų riaušes, taipgi maištaujančius rašytojus. Čia kalba pats Gomulka:

„Vėlinių“ eilutės, kurios skambėjo teatro „Narodovy“ scenoje:

„Aš būsiu laisvas — taip, aš nežinau, iš kur atėjo ši naujiena, bet žinau, ką reikią gauti laisvę iš maskolio rankų. Niekšai, jie man nuima grandines nuo kojų ir rankų, bet uždės ant sielos“. Tam buvo dažnai plojama.

Arba žodžiai, kuriuos pasakė rusų karininkas dekabristui Bestuževui: „Nesistebėk, kad mus čia keikia, juk jau visas šimtmetis, kaip iš Maskvos į Lenkiją siunčia tik niekšus“.

Kaip tik šias eilutes, atitinkamai išreikštas, dalis žiūrovų sutikdavo demonstratyviais plojimais. Nuolatinis tokių politinių demonstracijų kartojimasis turėjo baigtis „Vėlinių“ nuėmimu iš scenos.

Toliau Gomulka:

„Reikės supažindinti visuomenę su Varšuvos rašytojų susirinkimo eiga. Šio susirinkimo atmosferą, jo politinę prasmę geriausiai perteikia Kiselevskio kalba. Štai ištraukos iš jo kalbos:

„Suprantama, dabar būtų juokinga kalbėti tik apie „Vėlines“, ryškiausia forma aš galėčiau tai pavaizduoti taip, kad, jeigu ką nors 22 metus muša per snukį ir staiga 23-aisiais jis įsižeidžia, tai, žinoma, gali pasirodyti keista“... „Kokią istoriją dėsto mokykloje vaikams? Juk tai tiesiog nesąmonė“... „Nėra tokio istoriko, kaip Pobug-Malinovskis“... „Išnyko Vežinskis ir Lechonis“... „Mes atsisakėme Česlavo Milošo“... „Niekio nekalbama apie Stanislavą Kocą“... „Neturime ir Marjaną Kukelį“... „Neegzistuoja toks rašytojas, kaip Nováčinskis, nes jis endekas“... „Reikalus sprendžia nemokšos, kuriems suteikta absoliuti, monopolistinė valdžia“.

Šiame susirinkime Kiselevskis gynė kažkokį Špotanski, teismo nuteistą trejus metus kalėti už reakcinį paskvilį, alsuojantį sadistiniais neapykantos mūsų partijai ir valstybės valdžios organams nuodais.

„Man teko būti įgaliotiniu jauno žmogaus, Janušo Špotanskio procese“, — pareiškė Kiselevskis rašytojams. „Šis jaunuolis parašė satyrinį farsą, kurį skaitė draugijoje prie stikluo degtinės... Jeigu jau

Špotanski davė trejus metus, o čia mūsų 400 žmonių, tai susidaro 1.200 metų kalėjimo“.

Baigdamas Kiselevskis pareiškė, kad jis „remia kolegos Kiselevskio rezoliuciją, kurioje šis klausimas nagrinėjamas kompleksiskai biaurios nemokšų diktatūros fone — diktatūros Lenkijos kultūriniame gyvenime“.

Maištaujančius studentus specialiu laišku rektoriui Turskiui užtarė šie rašytojai:

Antonis Slonimskis, M. Jas-trunas, M. Vankovičius, T. Kon-vickis, J. Andžejevskis, A. Važi-kas ir J. Bochenskis.

Tenka pastebėti (žiniomis iš Vilniaus), kad „Komjaunimo Tiesa“ kaip mat buvo išpirkta (išpirko studentai).

2.

Dail. A. Siekštelė, grįžęs iš kelionės po tolimąją šiaurę, „L. ir M.“ rašė:

„Gal ir keista, bet taiga išmoko dar labiau mylėti savo gimtąjį kraštą, išmoko pakantumo, atpratina nuo irzlaus purkštavimo, smulkaus nepasitenkinimo, nuvalo nereikalingas drumzles, kuriomis dažnai apsineši, pats to nepastebėdamas“.

3.

„Valst. Laidraštyje“ skaitome:

Ne taip seniai įsteigtas Lietuvos Paminklų apsaugos fondas. Jo lėšos bus skiriamos kultūros paminklams globoti, restauruoti. Artimiausiu metu numatoma prarasti kompleksinį Vilniaus pilių tyrimą, Dionyzo Poškos baublių konservavimą, Dimitravo koncentracijos stovyklos restauravimą.

Asmenys, organizacijos, paskyrę įnašus paminklų apsaugos fondui, įrašomi į specialią knygą. Neseniai Lietuvos Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijoje atsirado naujas įrašas.

Švenčionių rajono Adučiškio vartotojų kooperatyvo nariai parodė gražią iniciatyvą. Jie savo įgaliotinių susirinkime kreipėsi į švenčionių, Pabradės, švenčionėlių kooperatyvų narius, kviesdami prisidėti prie paminklų globos.

Adučiškiečiai nutarė pusę savo dividendo skirti Lietuvos Paminklų apsaugos fondui“.

4.

„Literatūroj ir Mene“ tęsiama diskusijos apie senamiestį ir jo problemas. Čia ilgėlesnė ištrauka iš R. Sadausko str. apie Dailės institutą ir universitetą:

„Kino dokumentalistai ne per seniausiai papasakojo liūdną is-

(Nukelta į 2 psl.)

Graži katytė susidomėjusi stebi pavasario gluosnių „kačiukus“, kurie yra panašūs į ją.

J. MAZIUKAS

VILNIAUS UNIVERSITETAS IR ISTORIJOS KLASTOTOJAI

Prieš akis turiu knygą vardu Vilniaus Universitetas, kuri išleista leidyklos „Mintis“ Vilniuje 1966 metais, 6000 egz., 320 puslapių, iliustruota, kaina Rb. 3.14, redakcinė kolegija: A. Bendžius, J. Kubilius, J. Žiugžda. Žinoma, susidomėjimą kelia jos turinys.

Įvadą prasideda šiais žodžiais: „Vilniaus Universitetas yra seniausia mūsų šalies aukštoji mokykla. Ilga ir sudėtinga jo istorija. Įkurtas 1579 m., jis keletą amžių buvo vienintelė aukštoji mokykla Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštijoje, vienintelis mokslo ir švietimo židinys, kuriame koncentravosi beveik visas intelektualinis šalies gyvenimas...“ (5 psl.). Toliau atspausdinta:

...Tarybiniai istorikai marksistiškai pervertina senųjų istorikų (feodalinių ir buržuazinių) teiginius, panaudoja naują medžiagą, nagrinėdami tiek visą universiteto veiklą (15), tiek jo sritį (16), iškelia progresyvių pradmenų vystymąsi. Šio leidinio tikslas — remtis gausia faktine medžiaga ir marksistinė-lenininė metodologija, pla-

15. Autorių kolektyvas, Vilniaus universitetas, Vilnius, 1956; Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko v. universiteto 1957 metų žinynas, Vilnius, 1957.
16. Iš mokslo istorijos Lietuvoje, t. I, Vilnius, 1960.

čiau nušviesti ilgaamžę universiteto istoriją, atskleisti jo įnašą į kultūros, mokslo ir švietimo istoriją Lietuvoje bei kaimyniniuose kraštuose...“ (7 psl.).

Iš šio įvado pabaigos aiškėja knygos vertė. Sovietų Rusijai vergaujantieji lietuviai istorikai pervertino tikrų istorikų teiginius, pasiremiami savo parašytais raštais, kaip tikrais istoriniais šaltiniais. Pats darbas atliktas marksistinė-lenininė metodologija.

Kas gi yra metodologija? Pagal Sovietų Rusijos valdžios Lietuvoje leidimą atspausdintą Dabartinės lietuvių kalbos žodyną — mokslas apie mokslinius tyrinėjimo metodus.

O kaip suprasti „marksistinė-lenininė metodologija“? Tai tokia metodologija, kai tyrinėjant istorinius dokumentus vadovaujama ne mokslu ir logika, bet kompartijos įsakymu ir skelbiami tik tie faktai, kurie naudingi komunistų - bolševikų partijai ir pačiai Rusijai, komentuojant juos įprastu sovietims melu, klaista ir „vyresniojo brolio“ nebūtais nuopelnais. Kad tai tiesa, paaiškėja peržiūrint šios knygos straipsnius ir derinant juos su tikrais faktais.

(Nukelta į 2 psl.)

VILNIAUS UNIVERSITETAS...

(Atkelta iš 1-mo psl.)

Straipsnis "Aukštosios mokyklos įsteigimas Vilniuje", parašytas Juozo Jurginio, tilpęs 9—19 psl. Palyginus jį su jau žinomais šaltiniais, atmetus sovietinius išsireiškimus, galima būtų priimti kaip objektyvų aprašymą.

"Vilniaus Akademija 1579—1773" taip pat J. Jurginio. Čia, "Lituanistika" skyriuje, atspausdinta: "Nors dėstomoji kalba akademijoje visą laiką iki jos perorganizavimo XVIII a. buvo lotynų kalba, joje buvo mokoma rusų, lietuvių ir lenkų kalbų, kuriomis kalbėjo Vilniaus ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gyventojai..." (35 psl.). "Sumanymas dėstyti rusų kalbą kilo 1573 m., kada kolegijos rėmėjai pamatė, kad Lietuvos bajorams, siekiantiems valstybinių tarnybų ar turintiems reikalų teismuose ir kitose įstaigose, būtina reikalinga rusų kalba, buvusi tuomet oficiali valstybės kalba..." (36 psl.).

Iš kur Jurginis paėmė, kad akademijoje buvo mokoma ru-

sų kalba, nenurodyta. P. Rabiškuskas apie Vilniaus akademiją perskaitė įvairių autorių ir įvairiomis kalbomis parašytus apie 49 tomus, tačiau niekur nerado parašyta, kad buvo mokoma rusų kalbos. 1570. X. 23 akademija pradėjo pamokas: gramatikos, sintaksės, poetikos ir retorikos. Kitą rudenį įvestas filosofijos kursas, skaitomos logikos paskaitos. 1574 m. rudenį įvestos matematikos pamokos, 1578 m. rudenį teologijos paskaitos, hebrajų kalba. Kad būtų mokyta, kaip Jurginio parašyta, rusų, lietuvių ir lenkų kalbų, niekur nerandama.

"...Lietuvių, latvių, gudų tarpe buvo vedamos misijos vietinė žmonių kalba... Su apaštalinimo darbu buvo susijęs ir inteišyvus pačių jėzuitų tarpe lietuviškų knygų leidimas..." (L. E. XXXIV t. 135 psl.).

Atrodo, kad Juozas Jurginis, daug kur parodęs objektyvumą, pasidavė vyriausiojo Lietuvos istorijos klastotojo, savo moky-

tojo, Juozo Žiugždos įtakai ir, kiek tai liečia kalbas, nori įtikinti, jog oficialioji Lietuvos kalba buvus rusų. Štai Lietuvos TSR istorijos I t. 222 psl. J. Žiugždos žodžiai atspausdinti: "Visi trys Lietuvos Statutai buvo parašyti rusų (baltarusių) kalba". O carų laikais rusai istorikai rašė, kad "na slavianskom jazykie" (slavų kalba). Dabar kažkodėl lietuvis Juozas Jurginis įtikinėja kitaip, nors pats gerai žino, jog Lietuvoje įstaigose raštų kalba buvusi slavų, ne rusų. Kuriems teko carų Rusijos mokyklose mokytis, galvoju, daug kas girdėjęs mokytojų aiškinimus, kad be rusų alfabeto, dar yra "slavianski alfavit dlia cerkovno slavianskago jazyka" (alfabetas cerkvinei slavų kalbai). Jeigu Jurginis būtų parašęs, kad buvo mokoma bendroji slavų arba gudų kalba, nebūtų buvę reikalo kalbėti.

A. Šapoko redaguotoje Lietuvos istorijoje parašyta, kad "Visos trys Statuto laidos buvo parašytos to meto Lietuvoje vartojama gudų rašto kalba" (235 psl.). Dr. V. Daugirdaitės-Sruogienės Lietuvos istorijoje parašyta: "Valstybinė slavų kalba, skirtinga nuo Maskvos vartojamos rusų kalbos, maišyta su lietuviškais terminais ir posakiais, virto savotiška "lietuvių slavų" kalba..." (381 psl.).

Jurginio parašyta: "Kada pradėta dėstyti lietuvių kalba, mokymo programose tikslų žinių nėra, tačiau reikia manyti, kad pirmame kolegijos veiklos pusemetyje..." (36 psl.). Tai kada reikia manyti pradėta dėstyti rusų kalba ir kas ją dėstė? Reikia atsiminti, jog manymas toli nuo tiesos.

Vėl: "...XVII a. akademija jau turėjo savų gerai mokančių lietuvių kalbą žmonių, iš kurių paminėtini K. Širvydas ir J. Jaknavičius. Konstantinas Širvydas — vienas žymiausių po M. Daukšos senosios lietuvių raštijos atstovų, jėzuitas, Vilniaus akademijos profesorius, daug metų dėstęs lietuvių kalbą..." (37 psl.).

Prof. dr. kun. Paulius Rabiškuskas S. J., remdamasis jėzuitų arhivu Romoje ir kitais rimtais istoriniais šaltiniais apie Konstantiną Širvydą (Syrwid) parašęs: "...Gavęs kunigo šventinimus, tuojau buvo paskirtas liet. pamokslininku Vilniaus akad. bzn. 1613 S. vėl Vilniuje — Akademijoje pozityviosios teol. lektorius ir liet. pamokslininkas. Pozityviąją teol. (šv. Rašto aiškinimą ir gal hebrajų k. bei Bzn. istorijos bruožus) S. dėstė tik tais mokslo metais ir vėliau 1619—22 bei 1625—25, o lietuvių pamokslininku išbuvo iki 1623..." (L. E. XXVII t. 508 psl.). Vadinasi, Širvydas akademijoje buvo pozityviosios teologijos lektorius ir lietuvių pamokslininkas, tik jau ne "daug metų dėstęs lietuvių kalbą". Kad tuo metu Širvydas gerai mokėjo lietuvių kalbą, niekam nekyla abejonės, nes tą liudija jo darbai.

Randū reikalinga paliesti šį J. Jurginio teiginį: "Tiek Vilniaus tiek ir visos Lietuvos isto-

rijų A. Vijukas - Kojalavičius dėstė su pagarba ir objektyviai, kiek apskritai objektyvumas katlikybės gynėjui buvo įmanomas..." (38 psl.).

Jeigu katalikybės gynėjui objektyvumas ribotas, tai gal J. Jurginis galėtų pasakyti, o kaip su bolševikų - komunistų objektyvumu? Va, tik mažytis faktas.

K. Navickas savo knygoje "TSRS vaidmuo, ginant Lietuvą nuo imperialistinės agresijos 1920—1940 metais" parašęs:

— Lietuvos fašistų vadeiva A. Smetona 1940 m. birželio 15 d. apie 17 val. automobiliu bėgo iš Kauno į Vakarų, pas savo globėją ir protektorių Hitlerį, sutinkamai su Lietuvos konstitucijos 72 straipsniu perdavęs prezidento pareigas ministrui pirmininkui A. Merkiui... (317 psl.). O pats aktas toks: "Ponui ats. pulk. leit. Antanui Merkiui, Ministrui Pirmininkui. Man sunegalavus, remdamasis Lietuvos Konstitucijos (21 str.), prašau Tamstą pavaduoti mane Respublikos Prezidento pareigose. A. Smetona, Respublikos Prezidentas, A. Merkys, Ministras Pirmininkas, Kaunas, 1940 m. birželio 15 d., Nr. 751" (Vyr. žinios Nr. 709).

Kodėl sovietinis istorikas parašęs vietoj "sutinkamai su Lietuvos konstitucijos 71 straipsniu", parašė "72"? Kodėl "Lietuvos fašistų vadeiva" bėgo "pas savo globėją ir protektorių Hitlerį", o ne pas Sovietų Rusijos draugą Hitlerį? Kieno 1939. VIII. 23 ir IX. 28 Maskvoje pasirašyti slaptieji papildomi protokolai darant sandėrį dėl Lietuvos pavergimo, Lietuvos fašistų vyriausybės ar Vokiečių Reicho vyriausybės su SSSR vyriausybe?

Mat, kiek tai liečia prezidento aktą, konstitucijos 72 str. sovietams naudingesnis. Pagal konst. 71 str. ministras pirmininkas resp. prezidentą tik pavaduoja, o pagal 72 — jau valstybei vadovauja.

Ką reiškia žodis pavaduoti? Pavaduoti reiškia laikinai ar ir nuolatos kieno nors atlikti tam tikras, įstatymo arba pavaduojamo asmens pavestas, pareigas. Pavaduotojo atliktas pareigas jo tiesioginis viršininkas turi patikrinti arba pavaduotojas su savo viršininku turi pasitarti kaip tos pareigos turi būti atliktos ir, atlikęs svarbesnius veiksmus, pavaduotojas painformuoja viršininką.

Šiuo atveju Merkys neturėjo teisės daryti pagrindinių valstybės reikalų patvarkymus: negalėjo tartis su svetimų valstybių atstovais, neturėjo teisės paleisti seimo, ministrų kabineto ar paskiro jo nario, negalėjo kam nors pavesti sudaryti naują ministrų kabinetą, atleisti ar paskirti aukštųjų pareigų valdininką, kurio paskyrimas ar atleidimas pavestas prezidentui. Nėra jokios abejonės, jog A. Merkys buvo išprievartautas.

Ir kaip už tuos ne tik neteisėtus, bet ir neteisingsus veiksmus Sovietų Rusijos vyriausybė per savo agentus A. Merkiui atlygino?

(Nukelta į 3 psl.)

DIENU SKEVELDROS

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

torių apie sugadintas freskas ir ne vietoj įrengtą virtuvę Dailės institute. Tad ko gi galima reikalauti iš kitų įstaigų? Institute skiepijama žmonėms meilė menui, ruošiami specialistai tam pačiam Vilniui puošti, rūpintis jo praeitim ir ateitimi, o tuo pat metu savuose rūmuose daromos vėjavaikiškos klaidos...

O Vilniaus Valstybinis V. Kapuskos universitetas? Šios garbinigos mokslo įstaigos pašonėje buvo sunaikintas unikalus būsimos Mokslo muziejaus interjeras. Kai kurie mokslininkai dėl to nerimavo, jaudinosi, tačiau universitetas nesieėmė jokių priemonių šiems turtams išsaugoti.

Pagaliau apsidairykimė po paties universiteto kiemus, laiptus, auditorijas. Nemaža čia netvarkos, abuojujumo, nerūpestingumo. Ne tik studentai, bet ir dėstytojai, kurie moko šiuos studentus istorijos, patriotizmo, meilės savo kraštui, kiekvieną dieną vaikščioja pro aplaužytus senųjų kiemų vartus, žiūri į apdraskytas sienas, kyla ir leidžiasi apleistais, išklypusiais laiptais... Ar ne sparčiau reikėtų viską daryti? Universiteto studentai kas vasarą atlieka daugybę svarbių visuomeninių darbų, talkininkauja kolūkiuose, statybose, tačiau nei jaunimui, nei senimui neateina į galvą, kad ir namuose darbo iki kaklo. O juk šis ansamblis — tai ne šiaip universiteto auditorijos, tai seniausia visos šalies aukštoji mokykla, kurios neaplenkia nė vienas Vilniaus sveičias".

Tas pats R. Sadauskas apie "XVII amžiaus ansamblį" (šv. šv. Jokūbo ir Pijlo bažnyčia)

ir Paveikslų Galeriją (buv. Katedrą):

"Sunku praeiti ir pro Lenino aikštę, šalia kurios stovi gražus XVII amžiaus ansamblis. Anąmet Akademinis operos ir baleto teatras gavo teisę čia laikyti savo dekoracijas. Ilgai nelaukė, teatralai suvežė visokius markizų rūmus, pilių maketus ir džiangėsi. Tačiau ėmė vieną kart ir nupūtė vėjas nuo stogo čerpe. Paskui ją nuriedėjo antro, trečio. O dabar žvaigždėtai vakarais pro stogą jau matyti, kaip skraido palydovai. Tai gražu, bet vakarai būna ne tik žvaigždėti: užeina lietūs, drėgsta tos pilys, markizų rūmai, o kartu, deja, ir seno architektūros paminklo sienos. Žiūri tokiais vakarais teatralai ir dūsauja, nežinodami, kas turi lipti ant stogo.

Savaime suprantama, kad turtingiausias architektūriniais šedevrais yra Dailės muziejaus ūkis. Jis turi daugiausia mokslinių, meninių bei visokių kitokių galimybių tiems šedevrams saugoti. Tačiau, pažymint didelius muziejaus nuopelnus, galima rasti ir aplaidumo. Štai dėl blogos apsaugos neseniai nukentėjo būsimosio Kryžių muziejaus interjeras. Ir apmaudu, kad kaltininkų niekas nesuranda. Va, jeigu būtų nukabinę bačką Garelio gatvėje ar laikrodį prie centrinės universiteto parduotuvės — kitas dalykas...

Kelia susirūpinimą ir Paveikslų galerijos pastate atsirandą plyšiai. Juos likviduoti labai nelengva, bet, matyt, turėtume sukursti, kur kas gyviau įtraukiant į darbą žymiausias mūsų mokslininkus".

I šį rūstų reikalą dar grįšime.

J. Cieėnas

VYTAUTĖ ŽILINSKAITE

APIE VEŽIKŲ ATGAIVINIMĄ

(Iš okupuotos Lietuvos satyros)

Dabar, kai, naudojamos skystą kurą, raketos artėja prie šviesos greičio ir kūriami projektai ekspresams, kurie oro pagalvių dėka sukurtų 700 km val., pasigirsta vis daugiau blaivių balsų, reikalaujančių sugrąžinti vežikus. Esą, mes lekiame tokiu greičiu, kad, ko gero, niekur nenuvažiuosime.

Tačiau, atrodo, šis delikatesas ant guminių ratų bus skirtas ne kiekvienam, o turistams iš užsienio — kaip ir raudonoji ikra, unguriai, krabai ir dar kai kas, ko mes patys nematome. Tuo tarpu vežikus — matysime. O tai jau žingsnis pirmyn.

Tačiau tik negalvojantis žmogus gali manyti, kad vežikų problema bus lengvai ir greitai išspręsta. Ne, reikalas čia žymiai sudėtingesnis. Visų pirma tai liečia patį vežiko asmenį.

Iš praeities mes turime ryškiai susiformavusį, išbaigtą vežiko tipą. Jo nosis, kaip taisyklė, raudona ir pragerta, jis neįstengia taisyklingai sureguliuoti dviejų žodžių (kaip mūsų jaunieji poetai) ir labai negražiai šnypščiasi, jau nekalbant apie penkiaaukščius keiksmažodžius.

Būtent tokį vežiką (kaip ir šešiolikamečius (chuliganus) mums įbruko buržuazinė-feodalinė praeitis.

Suprantama, ant tokio atsaikingo posto, kaip vežiko pasostė, šitokios praeities liekanos sodinti negalėsime. Mes ją perduosime taksi parkui, kur pragera nosis ir plūdimasis bus kaip tik savo vietoje, o patys išsiauginsime šiuolaikinį vežiką, palikę jam iš slogios praeities tik lopytus veltinius ir radikulitą.

Kaip jis atrodys?

Tikro, tarybinio vežiko veidą išvaizduoti nėra sunku. Visų pirma — tai vyras. Moteris-vežikė skamba neįprastai, nemaloniai, beveik kaip vyras-auklė. O ir duoti jai į rankas botagą joks vyras nesutiks. Be to, jei moterys atsėdės ant pasosčių, kas gi tada griovius kas!

Žodžiu, tai bus vyras, tiksliau, daug vilčių teikiantis jaunuolis, kuriam buvo sudarytos visos sąlygos tapti Einsteinu arba Mocartu, ir jis pasidarė vežiku. Kadangi, kaip minėjome, jam teks važnyčioti turistams iš užsienio, šis jaunuolis

turi būti taip gerai idėjiškai pakaustytas, kaip ir jo arklys, taip pat poliglotas arba beat mokėti švariai ištarti: "Have you for selling 100 wool sweater or boloninį raincoat?" Taipgi nūdienis vežikas privalo žinoti kiekvieną savo miesto akmenį, kad, pavyzdžiui, veždamas svečius į Subačiaus gatvės barbakadą, sugebėtų taip sumaniai aplenkėti II tarybinės ligoninės patalpas, lyg jų nė nebūtų.

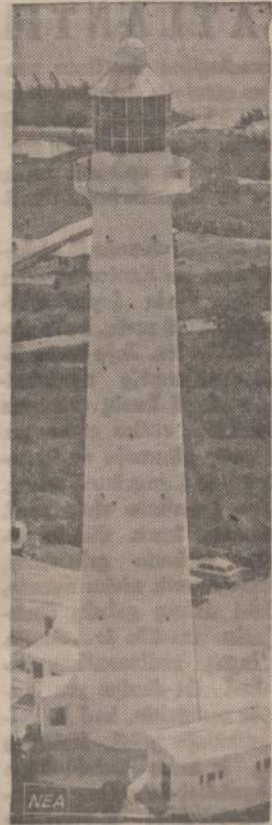
Toliau. Nūdienis vežikas neturi būti užsisklendęs siauruose savo specialybės rėmuose. Nūkindamas stropiai įkintytą arklių, jis puikiai įsisavins politinės strategijos bei taktikos principus. Laisvalaikio metu tikimės išvyti jo lopytus veltinius kamerinės muzikos mėgėjų tarpe (gal tai pagaliau išspręstų tuščios koncertų salės problemą Kaune?). Vieną kitą vakarą nūdienis vežikas praleis jaukioje "Dainavos" atmosferoje, prie puodelio karštos kavos, baikščiai įterpdamas vieną kitą blankų žodelį į mūsų inteligentų žargoną.

O jeigu prie to, kas jau išvardinta, pridursime, kad jo nosis, kiek jis begertų, neturi būti raudona (svečiai!) ir kad jis šnypščiasi tik į nosinę — gausime išbaigtą šiuolaikinio vežiko portretą. Gerokai patriuše, mes tokį vežiką išsiauginsime; sunkiau bus su avizomis.

Tam tikrų keblumų gali sudaryti botagas. Ką kas neaišku, kas užsiims jo gamyba. Iš vienos pusės botagas šliejasi prie diržo ir musmušių, kurių lengvajai pramonei ne visada pavyksta išsiginėti. Iš kitos pusės — botagas yra neatskiriamas arklio, gamybos priemonės, dalis. Dėl to botago gamybos klausimu lengvoji ir sunkioji pramonė gali susikibti į plaukus. Peštynės vyks tol, kol, kaip paprastai, abi pusės negaus per galvą botagą. Tada botagų gamyba pasipils urmu — iki kito ketvirčio pradžios.

Vežikų atgaivinimas, beje, turės teigiamą poveikį miesto orui. Jis pasidarys kur kas gresnis, sumažės kancerogeninių medžiagų ir susirgimų vėžiu, nes vietoj sudegusių dujų bus išmetami natūralūs arklių produktai. O tai praplės atmirštančias kiemsargių funkcijas ir net suteiks joms tam tikro romantinio atspalvio. Negana to, minėtieji arklių produktai išmaitins visą armiją žvilbrblių bei kitų paukščių, gatvės suskardės nuo čirenimo, ir kai kurių zoologų būkštavimai dėl paukščių išnykimo Lietuvoje neteks realaus pagrindo.

Taigi, vežikų pasirodymas miesto gatvėse sukels šiokių tokių permainingų ir tam tikrų organizacinių galvosūkių. Bet kai pagaliau sunkumai bus užpakaly, o priešaky pamatysime klusniai kaukšinti su šorais arklių, ne vienas susigraudenęs tursens paskui šią simbolišką eiseną. Iš tikrųjų — koks ultrašiuolaikinis vaizdas; senoviška senamiesčio gatvėlė, senoviški žibintai, gotika, barokas, lėta monotoniškai riedąs juodas vežimas, o iš paskos lyg rojaus

Bermudoje pastatytas švyturys, savo šviesų stiprumu laikomas vienas iš galingiausių pasaulyje. Šviesų stiprumas yra apie pusės milijono žvakių šviesos. Laktuvų pilotai šviesas matys iš 200 mylių atstumo.

paukščio nodega — koks tuzinas automobilių ir motociklų. Kąkoks šoferis neiškentęs iškiša galvą ir haubtelį buivolo balsu:

— Ei, tu ten, vėžliene Tortila! Negali greičiau pasijudinti su savo nukaršusią kumelpalaikę!

Mūsų vežikas neatsigregžia. Neatsako storžieviui. Jis netgi atleidžia vadžias. Jis padarytų tą patį, net jeigu iš paskos judėtų transportas su nitroglicerinu. Jis žino, kad gatvės kamščio organizavimas yra jo tiesioginė funkcija. Gali būti, kad kumelė ir visai sustabdoma. Todėl reprezentacinis vežiko cilindras net susiploja nuo siunčiamų praeiksmų krušos.

— What is it? — iškiša savo užsienietišką smakrą turistas.

— Was ist das? Vežikas šaltakraujiškai pasitaisto suplotą cilindrą ir oriai paaškina:

— O, they are gratulating, our dear, respected guest! It is typical soviet salute!

Turistas atsuka nušvitusį veidą į kamštį ir plačiai dėkingai nusišypso:

— Thank you, gentleman! I am excited! Thank you ever so much! Paix! Mir! Družba! Ura!

Ak, ką ir kalbėti, verkiant mums reikia vežiko. Jau vien dėl to, kad visą kaltę dėl tryčiojimo vietoje galėtume suversti arkliams... Ką ir kalbėti!

PROFESORIAUS ŽMONA

— Kodėl sakai, kad su tavo vyru profesorium kas nors negerai?

— Pusryčiaujant šį rytą, jis pabučiavo kiaušinį, o man sudavė šaukštuką į kaktą.

3 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, APRIL 20, 1968

VILNIAUS UNIVERSITETAS...

(Atkelta iš 2-ro psl.)

Sovietams parsidavęs M. Gedvila savo ranka (ne rašoma mašinėle) parašė tokį raštą: "Ponui Respublikos Prezidentui.

Valstybės saugumo sumetimais laikau, kad buvusį Lietuvos Respublikos ministrą pirmininką A. Merkį ir užsienio reikalų ministrą Urbšį, kartu su šeimomis, reikia išsiųsti iš Lietuvos teritorijos, kaip pavojingus Lietuvos Valstybei, ir Sovietų Sąjungoje apgyvendinti.

Prašau Tamstos, Pone Prezidente, sutikimo: M. Gedvila, Vidaus Reikalų Ministeris, Kaunas, 1940. VII. 16". Ta pačia Gedvilos ranka parašyta ant to paties rašto rezoliucija: "Tvirtinu ir sutinku, Respublikos Prezidentas" (Pasirašęs) J. Paleckis, Kaunas, 1940. VII. 16".

Dabar peržiūrėję faktus matome koks objektyvumo skirtumas tarp katalikybės gynėjo ir sovietinių istorikų.

J. Jurginis, rašydamas apie Akademijos biblioteką, pasakė: "... 1655 m. artėjant rusų ir ukrainiečių kariuomenei prie Vilniaus, jėzuitai, bėgdami iš miesto pasiėmė ir dalį bibliotekos. Kaikurios pasiimtos knygos žuvo, dalis jų pateko į švedų kariuomenės rankas, dalis atsidūrė Karaliaučiuje ir Lenkijos miestuose bei dvaruose..." (48 psl.). Gi kituose istoriniuose šaltiniuose randama štai kas:

— Išsilaukimo tarp karų, marų ir nelaimių laikotarpis (1655—1741). Šis laiko tarpas prasižėdė baisiu maskviečių ir kazokų antplūdžiu į Vilnių. Beveik visas miestas drauge su V. a. buvo išplėštas, sudegintas, paverttas griuvėsiais... Po 1655 reikėjo viską tarsį iš naujo pra-

dėti..." (L. E. XXXIV t., 136 psl.).

Kodėl Jurginis kaltina jėzuitus dėl akademijos bibliotekoje padarytos žalos, o ne rusus ir kazokus? Mat, jau tokia marksistinė-lenininė metodologija.

Šia proga būtina drg. Jurginiui priminti, ką tuo metu rusai Vilniuje darė.

— Maskvos kariuomenė į Vilnių įsiveržė 1655. VIII. 8. Miestas buvo užimtas, nepanaudojus ginamųjų sienų. Vaivada Jonušas Radvila su nedidele kariuomene pasitraukė Kėdainių link. Per 2 dienas V. buvo taip suverstas ir gaisru užsiliepsiojęs (degė 17 dienų), kad caras Aleksiejus legalėjo sustoti palapinėje už miesto. Rusų kariuomenė siautėjo po namus, žudė gyventojus; išžudyta apie 14,000, nukankinta keliolika dominikonų ir kitų vienuolių. Išgriosti didikų rūmų, bažnyčių ir vienuolynų rūšiai, išvartalioti seniai mirusiųjų lavonai, baisiai suniokota katedra. Tuo metu dingo Vytauto palaikai... Rusai plėšė ir vežė iš V. ką tik rado vertingesnio. Caro įsakymu Maskvon išvežti didikų rūmų baldai, židinių ir krosnių kokliai, marmurinės palangės, įvairiausi puošmenys ir net grindų parketas... Tai buvo pati didžioji V. nelaimė... (ib. 235 psl.).

Šis istorinis faktas surastas ne jėzuito, kunigo, bet prof. S. Sužiedėlio ir paskelbtas pasirėmus senais raštais: M. Bielinski, Historia miasta Wilna I—II, 1836—38, J. Kračkovski, K istorii staroj Vilny 1893 ir kitais vėliau parašytais dariniais, net ir J. Jurginio.

(Bus dangia)

ATLANTIDOS MĪSLĒ

Seismologijos instituto profesorius atēnietis Angelos Galanopulos 1956 metais atskleidė sensacingą atradimą, kuris apakinančia šviesa apšvietė mįslę ryšium su legendarine Atlantida.

Tera saloje, vienoje iš atskaitos, likusios po Santorini salos sprogo, kuris įvyko maždaug prieš 3400 metų, buvo akmens skaldyklos. Joje buvo iškasami suakmenėję ugniakalnio pelenai, iš kurių daromas labai aukštos rūšies cementas. Šimto pėdų gilumoje darbininkai atsirėmė į sugriautą namą. Išauktas į radinio vietą prof. Galanopulos, kuris dideliu atsargumu tyrinėjo griuvėsius, bet name beveik nieko nerado, išskiriant dvių gabalų suakmenėjusio medžio ir... dantis. Rūpestingas radioanalizės nustatė, kad tie dantys yra jaunuolio ir mergaitės, kad jie mirė 15 amžiuje prieš Kristaus gimimą ir buvo palaidoti po storu ugniakalnio pelenų sluoksniu, ugniakalnio išsiveržimo metu, sunaikinusio Santorini salą su apylinkė.

Archeologiniai tyrinėjimai Tera saloje tęsiasi ir šiais metais. Amerikiečių ir graikų mokslininkų grupė jau atkasė iš po suakmenėjusių pelenų išsistą senovinį miestą. Jau maždaug atkurtas pačių seniausių laikų įvykusios katastrofos vaizdas, įvykusios Viduržemio jūros rytinėje dalyje prieš 35 amžius.

Ši katastrofa įvykusi vasaros dieną, kai ši graži Santorini sala, apvainikuota šventu ugniakalniu, buvo apšviesta karštais saulės spinduliais. Bet karšta nebuvo, nes pūtė stiprus šiaurės - vakarų vėjas iš tolimų debesuotų šalių, kurias lankė drąsių salos gyventojų laivai. Paskutinę jų gyvenimo dieną, uoste buvo daugybė jų ir tik ką atplaukusių arba besiruošiančių išplaukti į visas pasaulio šalis laivų. Visus džiugino salos gyventojų turtingas reginys. Didingi rūmai ir šventovės, miestiečių mūriniai namai ir puikūs valstiečių nameliai, laukai, kuriuose noko puikus derlius, sodai ir terasoje vynuogynai, nusileidę iki pat jūros. Karštuose gydomuose šaltiniuose, iš kalno bėgančiame vandenyje, maudėsi gražuoliai jaunuoliai ir merginos, juokdamiesi klausinėjo orakulų apie savo ateitį. Bet jie ir be šių gudurulių žinojo, jog prieš juos ilgas, laimingas ir nerūpestingas gyvenimas čia, žemės rojuje, toli nuo laukinių ir baisių mįslingų šalių, aplink gulincio pamiūrusio pasaulio. Argi jie nebuvo neapskaidijojamai turtingi. Ar nebuvo jų tėvai galingi, nenugalimi jų kariai ir švelni ir derlingi jų tėvynė, į kurią su meile žiūrėjo šventasis kalnas, ant kurio šiandien kaboją rausvas debesys?

Ir štai, atėjo valanda ir šis pasaulis sugniūzo.

Šventasis kalnas sunkiai atsi-

duso, tartum pabudęs po ilgo miego; po to sprogo ir netikėtai iš savo gelmių pasiuntė į mėlą dangų įkaitusią lavą, kartu su didžiai grėsmingais karštų pelenų debesimis. Tai buvo nepaprastos jėgos išsiveržimas. Ji išsprogdino salos pamatus ir apdengė laužu, pelenais daugiau negu 100 pėdų sluoksniu. Vėjo pagauti pelenai be pertraukos kilo į dangų ir užpylė didžiulius plotus, 80 tūkstančių kvadratinų mylių.

O kai ugniakalnis ištuštino savo vidurius, į juos sugriuvo visas kalnas, į 1200 pėdų gylį, žemiau okeano vandens paviršiaus. Šioji griūtis sukėlė milžiniškas bangas, katastrofos centre pasiekusias vienos mylios aukštį. Bangos pasiekusios Kretos salą, nuplovė visą jos rytinį pakraštį, užtvindė daug šimtų pėdų plotą. Tolimesniu vėsulingu bėgimu, vanduo užliejo Nilo deltą ir dar pakankamai turėjo jėgos sunaikinti senovinį sirijiečių Ugarit uostą. Gyventojų, išsidėsčiusių Viduržemio jūros rytiniame baseine, nuostoliai buvo neaprašomi. Taip žuvo vienas civilizacija žydintis senovinis pasaulis, o jo išnykimas buvo sukėlęs viso pasaulio mokslininkams mįslę, kol buvo namų griuvėsiuose surasti žmonių dantys, dantys jaunuolio ir mergaitės.

Tokia pati katastrofa ištiko Indonezijoje ugniakalnio išsiveržimo metu 1883 metais Krakatao salą, kai didžiulis lavos sluoksnis ir pelenai buvo išmesti 33 mylias į aukštį. Milžiniški potvyniai tada nuplovė į jūrą 295 miestus, užmušė 36,000 žmonių. Santorini salos katastrofa, įvykusi prieš 35 šimtmečius, buvo analoginė šiai tuo skirtumu, kad ši buvo daug kartų stipresnė.

Mūsų vakarų civilizacija remiasi savo estetika, intelektualinėmis ir demokratinėmis tradicijomis, klasikine Elada. Bet tuose tolimuose laikuose, kada sprogo Santorini sala, visas Balkanų pietų pusiasalis buvo laukinis ir tuščias. Graikija buvo labai silpnai apgyventa pusiau laukinių klajoklių. Vėlesnė jų kultūra pilnai žydėjo pas tuos, kurie gyveno Kretoje, Santorini ir daugelyje kitų salų tarp Balkanų pusiasalio, Atėnų siaurėje ir, iki XV amžiaus prieš K. g., buvo pasiekę ypatingo kultūros lygio ir žibantios civilizacijos. Jau jie naudojo labai sudėtingų formų raštą, užsiiminėjo sportu, įskaitant bokšą ir rungtynes, mėgo jaučių kovas. Išvietėse jau turėjo tekantį vandenį, žinojo ir naudojo savotiškais įrengimais vėsinimui savo gyvenamųjų patalpų, vasaros karščių metu. Jų menas, skulptūra ir piešiniai, ne kiek neblogesni už šio meto skulptūrą ir paįsybę. Jų pasiuntiniai ir pirkliai išvagojo okeanus toli nuo jų gražiosios tėvynės ir jų kariai sėkmingai kovojo net paslaptingoje Kifi. Tie žmonės dabar mums žinomi "minean" vardu, o jų civilizacija — minėnų.

Sumažintas jaunos, gražios mergaitės veidas matomas per didelį optinio stiklo gabalą. Stiklas buvo išstatytas Dallas, Tex., kur vyko optikų konvencija. Jis naudojamas gaminimui mažesnių optinių stiklų.

Penkioliktame amžiuje savo kultūros išvystyme ir garbės zenite, visas šis pasaulis tartum be pėdsakų išnyko. Kruopštus mokslininkų tyrinėjimas visas legendas ir fantastiškas pasakas apjungė. Šio mįslingo krašto apgyvendinti centrai visi vienu metu buvo nušluoti nuo žemės paviršiaus; visi jų puošnūs rūmai ir šventyklos, milžiniški miestų mūrai ir kuklios gyvenvietės išnyko. Tik paskutiniaus dešimtmečiais, ir tik dėka neužilstančių mokslininkų radinių, mes beveik iki galo supratome paslaptį, kažkada senų senovėje buvo ugniakalnio pelenais paslėpta žemė, nugarazdinta į jūros dugną, su žmonėmis, kurie ant jos gyveno.

Išsigelbėjo tik pavieniai... Tie, kurie sprogo metu buvo aukštuose kalnuose, tie, kurie buvo tolimose kelionėse. Ir taip daugel dešimtmečių ant užsilikusios virš jūros žemės, padengtos lava ir pelenais, buvo neįmanomas gyvenimas. Vieni išsigelbėję bėgo į tolimus Kretos salos vakarus, kiti tik dėka jai išganingo šiaurės vakarų vėjo, pasiekė senosios Graikijos krantus, kuri netaip baisiai nukentėjo. Pabėgėliai atsinešė su savimi apgailėtinus likučius savo neapskaidijojamų turtų. Atsinešė savo raidyną, šaudykles iš lanko ir vėlyčių, kurie iki šiam laikui laukiniams nebuvo žinomi. Mokė juos apdirbti au-

ksą ir žalvarį, statyti mūro namus, rūmus ir kapams paminklus. Vietiniai noriai mokėsi ir kai pasiekė lengvesnį gyvenimą, po vaidinimų ir žaidimų, dažnai klausėsi pasakojimų, panašių į svečių pasakojimus. Apie dingusį kraštą, apie baisią katastrofą, kuri nuskandino į jūros dugną jų namus ir vynuogynus... Ir taip slinko metai, dešimtmečiai, šimtmečiai...

Jau išaugę puikūs Atėnai... Devyniems šimtams metų prastinkus po to, kai pirmieji laiveliai su pabėgėliais iš pietų priplaukė laukinės Elados krantus, išminčius Solonas, apsilykdamas Egipte, daug pasakojo savo klausytojams apie tai, ką tuo metu pasakojo pabėgėliai. Ir tuomet, kaip pasakojo Platonas, dingusią salą pavadinome mįslingu kraštu — Atlantida. Šiam kraštui Solonas davė fantastiškus plotus — 800,000 kv. mylių, įtikinėdamas, jog ji išnyko prieš 900 metų. Šio meto mokslininkams ilgai kvaršino galvas ši Atlantidos žuvimo mįstė, kurią Platonas nurodinėjo esant už Herkuleso stulpų (už Gibraltaro sąsiaurio).

Buvo išgalvota teorija, pagal kurią Solonas neteisingai išaiškino egiptiečių tų laikų skaičių simbolius: vietoje dešimčių šimtų, padaugindamas dešimtimi savo skaičius. Tuo būdu sumažinus ju skaičius dešimt kartų, Atlantida priartėjo 80-

J. AUGUSTAITIS

ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA

154 pusl. knyga.

Kaina \$1.50

Nei vienas žmogus, noris pažinti nepriklausomos Lietuvos ir Antano Smetonos valdymo laikotarpį, negalės apsieiti be J. Augustaičio paruoštos studijos. Ši knyga būtina kiekvienam, norinčiam pažinti netolimą Lietuvos praeitį. Lietuvoje gyvenusieji ir Smetonos valdymo laikotarpį pažįstantieji žmonės tvirtina, kad J. Augustaitis teisingiausiai ir tiksliausiai aprašė ir įvertino Antano Smetonos veiklą.

J. Augustaičio knyga galima gauti "Naujienose" darbo valandomis. Kas negali užėti į "Naujienas", tai prašomas persiųsti \$1.50 čekį arba Money Orderį, pridėdant 20 c. persiuntimui paštu, tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 SO. HALSTED STREET, CHICAGO, ILLINOIS 60608

Gavę pinigus, tuojau knygą pasiųsime.

Kaip buvo reaguojama į kritiką

Nepriklausomoje Lietuvoje buvo leidžiamas iliustruotas savaitinis kultūros gyvenimo žurnalas "Naujoji Romuva". Jis dažnai pakritikuodavo įvairias mūsų vidaus gyvenimo negeroves. Duodavo aštrių, bet teisingų pastabų Valstybės Teatrui ir švietimo Ministerijos pareigūnams. Tai ir noriu supažindinti, kaip į tai reagavo Lietuvos švietimo ministeris.

1938 m. spalio 7 d., kai švietimo ministru buvo prof. J. Tonkūnas, "Naujosios Romuvos" administracija netikėtai gavo iš švietimo Ministerijos tokio turinio raštą:

"P. švietimo Ministrui pavedus, įspėju "Naujosios Romuvos" Administraciją, kad dėl neleistino švietimo Ministerijos pareigūno ir Valst. Teatro puolimo švietimo Ministerijos įstaigos nebeprenumeruos "Naujosios Romuvos".

Taip pat pranešu, jog p. švietimo Ministras prašo jam "Naujosios Romuvos" nebesiuntinėti". Pasirašė Kanceliarijos Viršininkas.

Toliau susipažinkime kokius "Naujosios Romuvos" redakcija darė žygius, kad tas nelėmtas draudimas būtų atšauktas.

"Vidurinio Mokslo Departamentas 1938 m. gruodžio mėn. 27 d. šio rašto nuorašą išsiuntinėjo visų vidurinių mokyklų direktoriams. Direktoriai jį perskaitė Mokytojų posėdžiuose, kai kurie jų mokytojus dar įspėjo, kad jie pasektų švietimo ministro pavyzdžiu ir sekan-

čiais metais "Naujosios Romuvos" nebeprenumeruotų.

Šis draudimas švietimo M-jos įstaigoms prenumeruoti "N. Romuva" jai padarė keletą tūkstančių litų nuostolių.

"Naujosios Romuvos" redaktorius dėl to buvo parašęs švietimo ministrui prof. J. Tonkūnui raštą, nurodydamas, kad pavartotos prieš "N. R." priemonės nenumatytos nė viename Lietuvos ribose veikiančiam įstatyme ir kad šiuo atveju šviet. M-ja galėjo naudotis spaudos įstatymu, bet šviet. Ministras uždraudimo neatšaukė. Po to redaktorius dar parašė atitinkamą raštą ministrui pirmininkui kun. Vl. Mironui. Ministras Pirmininkas buvo pažadėjęs, kad šviet. M-jos raštas bus atšauktas.

Susidarius vieningo darbo vyriausybei vėl buvo kreiptasi į naująjį šviet. ministrą Dr. L. Bisrą, ir balandžio mėn. 14 d. "Naujosios Romuvos" Redakcija iš švietimo Ministerijos gavo tokį raštą:

"Į Tamstų š. m. balandžio mėn. 6 d. raštą Ponas Ministras pavedė pranešti, kad švietimo Min-jos 1938. X. 7 d. raštas nr. 23389, kuriuo buvo pranešta, kad Ministerijos įstaigos nebeprenumeruos "Naujosios Romuvos" — atšaukiamas". Pasirašė Kanceliarijos Viršininkas.

Tas raštas redakcijai suteikė viltį, kad švietimo ministerijos bibliotekos ir vidurinės mokyklos vėl pradės užsiprenumeruoti "Naująją Romuva". (Pagrin-

Atlantidos mįslė

000 kv. mylių ir atsirado Viduržemių jūros rytiniame baseine. Žuvusios Santorini salos ugniakalnis kaip tik ir buvo išsiveržęs prieš 900 metų iki Solono apsilankymo Egipte. Dėl Herkuleso stulpų Galanopulos paaiškino, kad Kretos artumoje iki šiam laikui yra išsilikę du iškyšuliai, turėję senovėje Herkuleso stulpų vardą.

Siuo metu, nors ir lėtai, bet tikrai pakyla uždanga, už kurios iki šiam laikui slėpėsi Atlantida, netikėtai prieš mus ryškėja naujas biblinės istorijos aiškinimas apie žydų pabėgimą iš Egipto. Reikalas tame, kad egiptiečių vergų bėgimas kaip tik ir įvyko Santorini ugniakalnio išsiveržimo metu — išsiveržusiam Viduržemių jūros rytiniame baseine. Gretinant Bėgimo knygas su Santorini žuvimo data, mes matome pilną sutapimą tų įvykių. Pasakojimas apie dešimt bausmių, ištekusias egiptiečius, už tai, kad jie nenorėjo atleisti savo vergų, pilnai patvirtina egiptiečių dokumentai, atitinkantieji tą laikotarpį: juose kalbama apie Egipto vandenį raudonus, kaip kraujas, kuriuose dingo žuvis; čia ir tamsa apgaubusi kraštą trijų parų bėgyje; čia ir griausmingi debesys, iš kurių ant žemės pylėsi ugninis lietus; čia ir užskridusieji skėriai, sunaikinusieji likusį derlių ir vab-

zdžiai atnešusieji mirtį naujagimiams berniukams kiekvienoje šeimoje. "Kraštas visiškai išnyko, saulė pasislėpė gedule ir daugiau nesirodė. O kai žemė liovėsi griaudžiusi ir drebtė?" — kalba seni papirusai. Kiti minėdavo: "Nėra nei vaisių nei žolės, visur krašte jūra..." Naujų radinių šviesoje, tiesiog aiškinamas žinomas žydų perėjimas sausuma per Raudonąją jūrą. Reikia pastebėti, kad žodis "UAMSUF" reiškia kartu Raudonąją jūrą ir Trostnik'o jūrą, esančią ties Viduržemių jūros pietryčių krantu, dabar vadinama "Sirbonis ežeras" — sūrioji pelkė, nuo jūros atskirta siaura sekluma. Čia, vadovaujant Mozei, bėgo egiptiečių vergai į Pažadėtą žemę, didelio atoslūgio metu, paskelbtu Atlantidos žuvimu. Jie spėjo perbėgti į žemyną, kai per 20 minučių nauja milžiniška banga užliejo ir prigirdė faraoną ir jo kariuomenę.

Mūsų žemėje viskas paprasta ir išaiškinama ir jau vis mažiau liekasi neišaiškintų paslapčių, smalsiam žmogaus sužinojimui. Tai taip susikūrė legendos, pasakos, istorija, archeologija, didingi tikibiniai pasakojimai ir... dviejų žmonių vargšai dantys, dingę po karštais pelenais, gal būt, mylėjusių vienas kitą, prisiekusieji viens kitam "amžiams". N. Rs.

Dainininkė Petula Clark viešinti prancūzų Rivieroje, su savo dukrelėmis išėjusi pasivaikščioti.

das: "Naujoji Romuva" 1939 m. Nr. 16).

Šitas įvykis aiškiai parodo, kiek anuometinis švietimo ministeris turėjo supratimo, kas tai yra spaudos ir kritikos laisvė.

V. Vytenietis

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Leonardas Andriekus. Amens in Amber. Versions from the Lithuanian by Demie Jonaitis. Tai Maryland Books, Inc., leidyklos išleistas į anglų kalbą išverstų poeto kunigo Leonardo Andriekaus eilėraščių rinkinys. Vertėja Demie Jonaitis. Aplankas ir tekstas iliustruoti dail. Telesforo Valiaus. Įžangos žodis parašytas Fairleih Dickin-son universiteto Rutherfordo, N. J., profesoriaus Charles Ang-off. Knygelė 86 pusl., storais

viršeliais su aukso įspaudais, gero popieriaus, labai skonin- gai išleista, tekste 38 trumpi eilėrašteliai, kaina \$4.00.

Andriekus (jis pats lietuvių Sv. Antano gimnazijos Kenne- bunke, Maine, direktorius) kaip poetas jau turi žinomą vardą ir lietuvių kalba yra išleidęs tris savo poezijos rinkinius: Saulė kryžiuose, Atviros marios ir Naktigonė. Už Saulę kryžiuose yra laimėjęs Lietuvių Rašytojų Draugijos literatūros premiją. Lietuvių kalba jo eilėraščiai yra švelniai lyriški ir nuotai- kingi. Ar išversti į anglų kalbą jie išlaikė savo originalų grožį ir skambesį, ypač kai vertimas darytas vad. "baltosiomis eilė- mis", gal anglų kalbos žinovai pasakys.

REMKITE TUOS BIZNIERIUS, KURIE GARSINASI "NAUJIENOSE"

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastan- gas daryti įtakos į krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Order's bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra lai- kas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams medžiagų.

CARR - MOODY LUMBER COMPANY

3039 So. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

KIENO TOS ŽMOGYSTĖS?

RASO PASIENIETIS V. T.

"Naujiečių" Nr. 266 iš lapkričio mėn. 1967 m. "Paskutinis posėdis" buvo parašyta:

"Smetona rašo: Aš tebesėdžiu savo vietoje ir stebiuosi, kad dvi žmogystės niurzgėdamos laiko į mano pusę atkištus šautuvus. Išlipau, — abu šautuvai į mane atsisuko. Kiemo tos žmogystės? Vokiečių ar lietuvių? Šautuvai į savo prezidentą? Labai klaidu pasidarė". Neprašė Smetonos ir kitų, jo sūnus Julius surado vieną policininką ir vėliau prisidėjęs adv. Misiurevičius, kurie pervedė Smetoną ir jo palydovus per upelį Reicho pusėn".

Kad neliktų visuomenei abejonės, kas buvo tos nežinomos žmogystės, kurios buvo atsukusios šautuvus į savo prezidentą, noriu apibūdinti patį įvykį: 1939 m. birželio mėn. 15 d. apie 10 val. ryto, man rajono viršininkui V. T. paskambino baro viršininkas P. Žemaitis ir įsakė tuojau vykti į Kybartus ir perimti 2-ro rajono vadovavimą, nes rajono viršininkas Smilgys yra prasišalinęs iš tarnybos vietos, tad man pasilikti Kybartų pereinamame punkte.

Apie 11 val. aš buvau paskirtose vietoje. Per punktą judėjimas buvo didesnis kaip paprastą dieną. Viskas ėjo gerai, nes pasienio tarnautojai gerai suprato tos dienos padėtį. Tą pačią dieną, apie 13-14 val., iš Kauno, gen. Karvelis man į pereinamąjį punktą skambino ir paklausė ar didelis judėjimas per sieną. Aš atsakiau, kaip ir paprastą dieną. Birželio 15 d., valandos gerai neprisimenu. Virbalio geležinkelio policijos viršininkas man paskambino ir pranešė, kad tuojau atvykčiau į stotį, nes mane noris matyti prezidentas A. Smetona. Atvykęs, iš stoties sutikau prezidentą su palydovais išeinant. Aš V. T. raportu pranešiau apie padėtį pereinamame punkte ir prisistačiau. Prezidentas kreipėsi į mane šiais žodžiais: "Sūneli, sužinok pas vokiečius, ar mane vokiečių vyriausybė sutiks įsileisti į Vokietiją". Aš prezidentui atsakiau — pasistengsiu.

Iš stoties tuojau nuvykau į Eitkūnus ir kreipiausi į pereinamojo punkto vokiečių kriminalinės policijos vaktininką pranešdamas, kad Lietuvos Resp. prezidentas Smetona nori sužinoti, ar Vokietijos vyriausybė sutiks jį įsileisti į Vokietiją.

Tas pats vaktininkas, išklausęs mano prašymą, tuojau skambino į Karaliaučių, o mane paprašė palaukti, kol gausis atsakymą. Praslinkus apie 30 min., buvo gautas iš Karaliaučiaus atsakymas, kad vokiečių vyriausybė sutinka Lietuvos prezidentą įsileisti į Vokietiją. Aš grįžęs iš Eitkūnų, tuojau paskambinau į Kybartų gimnaziją, kur buvo apsistojęs prezidentas ir pranešiau, kad Vokietijos vyriausybė sutinka įsileisti. Tą pačią dieną apie

19—20 val. vakare, stovintis sargyboje pasienio policininkas prie buomo, man pranešė, kad du Kybartų šaulių kuopos uniformuoti šauliai, ginkluoti šautuvais, atėjo mums padėti nešti apsaugą prie pereinamojo punkto. Aš išėjęs iš raštinės kreipiausi į prisiūstuosius sakydamas, jog man jų pagelba nereikalinga, aš pakankamai turiu pasieniečių, be to, paklausiau: — kas jus čia prisiuntė, ar kuopos vadas Klimas? Jie man griežtai atsakė: "Mus prisiuntė kompartija ir mes čia pasiliksime".

Po jų atsakymo supratau, kad kompartija prisiuntė savo patikėtinius, kad per pereinamąjį punktą nieko nepraleisčiau.

Apie 21-22 val. tą pačią dieną vakare, man paskambino generolas Karvelis ir įsakė, kad nieko nepraleisčiau per punktą, jei kas iš ministerių ar aukštų valdininkų bandytų pereiti; visus sulaikyti ir pristatyti Kaunan, grasindamas man, nes kitaip atsakys prieš Pozdniakovą.

Apie 23-24 val. naktį sargybinis polic. man pranešė, kad atvyko prezidentas prie pereinamojo punkto.

Išėjęs gatvėn pastebėjau vieną lengvą mašiną prie buomo ir šalia jos stovinčius kompartijos prisiūstus patikėtinius "šaulius", atkreiptais šautuvais į už-

pakalyje stovinčias mašinas. Kada aš priėjau prie mašinos, dau prezidentą stovintį prie mašinos ir labai nusiminusį. Jis užklauso: "Kas čia dedasi?" Aš atsakiau: per vėlavimą atvažiuoti, nes kompartija yra prisiūstus savo ginkluotus žmones ir jie nieko per sieną nepraleidžia.

Po to aš prezidentą ir jo palydovus pasivedžiau toliau nuo pereinamojo punkto į saugesnę vietą, kur lengviau buvo galima pereiti sieną. Ta vieta buvo tarp trobesių ir neapsviesta. Prezidentas nesutiko eiti per sieną, sakydamas: "Sūneli, aš čia neisčiau — bijau". Tada aš pasiūliau dar vieną saugesnę vietą, kur galima visai saugiai, be jokio pavojaus pereiti sieną, tai už Kybartų m. šalia rusų kapų, laukuose. Su mano pasiūlymu prezidentas sutiko. Visi grįžome prie pereinamojo punkto. Tas mūsų pasikalbėjimas užtruko maždaug apie 30 min. Aš įsakiau visas mašinas, kuriomis buvo atvažiuojęs prezidentas su palydovais, atitraukti toliau nuo buomo, kad neįvyktų susišaudymas su prisiūstais kompartijos šauliais ir prezidento apsaugos vyrais.

Aš su prezidentu ir jo palydovais ėjome link rusų kapų. Paėję apie 1/2 kilometro nuo punkto, sutikome advokatą Misiurevičių su viešos policijos policininku.

Kur jie ėjo, aš jų neklausiau ir jie man nesakė kur eina. Kadangi man rūpėjo, kad neįvyktų

prie punkto nemalonumas su šauliais ir apsaugos vyrais, aš kreipiausi į adv. Misiurevičių prašydamas pagelbėti prezidentui ir jo palydovams pereiti sieną. Adv. Misiurevičius mielai sutiko tą padaryti. Visi nuėjo link kapų, o aš nuskubėjau atgal į pereinamąjį punktą.

Iš kur Julius Smetona sužinojo, kad tėvo per punktą nepraleido, (jo čia nebuvo) ir per tokį trumpą laiką, dar naktį apie 24 val., suspėjo surasti tėvui palydovus per sieną pervesiti? Jei aš nebūčiau lydėjęs prezidentą, o jam grįžtant į miestą, pakelyje būtų prisistatęs viešos pol. ir pasišiūlęs prezidentą pervesiti per sieną, aš labai abejoju, ar prezidentas, esant tokiai įtemptai padėčiai, ir dar naktį, būtų sutikęs eiti su polic. į laukus. Jeigu drauge su parūpintais palydovais būtų ėjęs sūnus Julius, tai nekiltų jokios abejonės. Iš visko man atrodo, kad sūnaus Juliaus parūpintus tėvui palydovus aš sutikau pripuolamai, o ne kaip prisiūstus.

Birželio mėn. 16 d. apie 2 val. ryto, tas pats vokiečių krim. policijos vald., kurį prašiau sužinoti pas savo vyriausybę ar įsileis prezidentą, atvykęs man pranešė, jog prezidentas Smetona yra jau Eitkūnuose ir apsistojęs Rusische Hof viešbutyje. Birželio 16 d. tarp 10—12 val. iš Kauno skambino man gen. Karvelis ir pranešė, kad šiandien atvyks A. Smetonos šeima ir ją

(Nukelta į 7 psl.)

JEI JŪS NORITE SIŪSTI
SIUNTINIŲ - DOVANAS Į LIETUVĄ IR USSR
NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI
ŽINOMOS FIRMOS

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNESPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ISTAIGA

1776 Broadway, New York, N. Y. 10019—Tel.: 581-6590—581-7729

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi mūštai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynę ir kitų daiktų.

Firma — skyriai atidaryti kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. ryto iki 4 val. popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1536 BEDFORD AVE.	—	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	—	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	250 MARKET STREET	—	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	—	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	—	RE 2-7476
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	—	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	—	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TILGHMAN STREET	—	HE 5-1654
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	—	232-2942
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	—	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	—	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	—	DI 2-4240
BUFFALO 12, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	—	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	—	365-6780
HARTFORD 6, CONN.	122-126 HILLSIDE AVE	—	249-6216
JERSEY CITY, N. J.	219 MONTGOMERY ST.	—	ME 5-6368
SYRACUSE, N. Y. 13204	515 MARCELLUS ST.	—	475-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	—	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	—	365-6740
SO. BOSTON, MASS.	396 WEST BROADWAY	—	AN 8-1120
TRENTON 10, N. J.	1152 DEUTZ AVENUE	—	EX 2-0306
RAHWAY, N. J.	717 W. GRAND AVENUE	—	381-8997

Amerikos gydytojai ir gyventojų sveikata

Nė vienos kitos profesijos žmonės taip dažnai ir plačiai nesusiūtinama su didelėmis žmonių masėmis (ypač mažiau pasiturinčiais) kaip gydytojai. Niekas be tos profesijos pagalbos negali apsieiti. Todėl apie gydytojus daug kalbama ir rašoma. Taip yra kitur, taip yra ir JAV. Tačiau JAV šiandien daug kur balsiai kalbama, kad Amerika jau dabar pergyvena gyventojų gydymo krizę. Nebevienas dėl tokio tvirtinimo gali mustebti. Kaip taip? Kas atsitiko?

Tiesa, apie Amerikos gydytojus yra įvairių net ir kraštutinių priešingų nuomonių. Bet ir apie kitų profesijų darbą taip pat įvairiai kalbama. Pavyzdžių daug. Juk smarkiai kritikuojamas profesinių politikų darbas. Aštrios kritikos susilaukia advokatai ir kiti. Taigi besiklausant aštrių kritikos žodžių labai lengva pasiduoti klaidingam įspūdžiui. Todėl šitame rašinyje bus minimi tik tokie faktai, tokios aplinkybės ir sąlygos, kurios yra pačių atsakingųjų gydytojų iškeltos ar vis dar keliamos.

Amerikos prezidentas Johnsonas yra paskyręs sau patariamąją komisiją, kurią sudaro gydytojai iš visų medicinos šakų. Komisijos uždavinys — duoti prezidentui patarimus žmonių gydymo reikaluose. Toji komisija sudaryta ne iš ligonių atstovų, ne iš kitų profesijų ar sluoksnių atstovų, bet tik iš pačių gydytojų. Tai svarbu įsidėmėti.

Pasirėmęs tos komisijos tyrimo daviniais, samprotavimais ir siūlymais Johnsonas jau pasiuntė Kongresui visą glėbį savo siūlymų, davęs jiems vieną gan populiarų vardą — „Sveikata Amerikoje“. Kada ir kokie įstatymai iš tų siūlymų atsiras — šiandien sunku būtų spėlioti.

Tai daug priklausys nuo Kongreso ir jo narius rinkusių Amerikos piliečių nusistatymo. Juk rinkimai šiomet ir jau nepertoli. Todėl atrodo, kad šiandien būtų labai svarbu susipažinti su tuo, ką ta komisija pasakė (ar parašė) Prezidentui apie gydytojų ir gydymo reikalus JAV.

Komisija savo pranešimą pateikė Prezidentui 1967 metų lapkričio 20 dieną. O įstatymų siūlymai jau Kongrese. Tai gana greit reikalai stumiami pirmyn.

Tame komisijos pranešime Amerikos Prezidentui trys gana naujoviški dalykai krinta į akis. Pirmas. Siūloma kietesnė ir platesnė gydytojų darbų „apžvalga“. (Taip išverčiau angliškai „review“). Žodėlis atrodo gan nekaltai. „Apžvalga“. Betgi toliau aiškėja, kad ta apžvalga būtų daugiau panaši į tikrinimą, o gal net ir priežiūrą. Tačiau nei žodžio priežiūra, nei tikrinimo ten nėra. „Review“ ir tiek. Bet stipriai pabrėžiama, kad tokia apžvalga turi būti daroma tos pačios profesijos narių, t. y. pačių gydytojų. Taip pat nurodoma, kokie gerumai ir kokie blogumai gali iš to (tai yra, kad apžvalgas darys patys gydytojai) gali atsirasti. Tačiau galutinai pasisakoma, kad geriausia būtų tokią apžvalgą daryti patiems gydytojams. Betgi svarbiausias klausimas: kam ta apžvalga reikalinga ir kokio tikslo ji turi siekti? Tikslas, pasirodo, turėtų būti labai svarbus ir atsakomyingas. Apžvalgos darytojai turėtų nustatyti, ar gydytojų praktikos darbas yra tinkamas, ar jis yra pakankamai pagrįstas teorija ir geru praktišku patyrimu.

Antras dalykas dar naujesnis. Siūloma, kad gydytojų turimi leidimai („license“) vers-

tis gydymo praktika būtų laikas nuo laiko peržiūrimi. Peržiūrint būtų nusprendžiama, ar gydytoju tas leidimas automatiškai pratęsiamas, ar gydytojas turi ką nors vėl daryti, kad tas leidimas ir toliau galiotų. Tai, žinoma, gan didelė ir gal net gądinanti naujiena. Betgi vėl gan stipriai pabrėžiama, kad toks leidimų peržiūrėjimas neturėtų būti gądinimas ar bausmė. Vienintelis tokios naujos procedūros tikslas būtų užsitikrinti, kad gydymą praktikuojąs gydytojas nėra atsilikęs nuo greitos medicinos mokslo ir praktikos pažangos, kad jis nebevertotų pasenusių metodų, aparatų ir įrengimų. Menamai dabar atsitinka taip, kad praktikuoją gydytojai esti taip užversti tiesioginiu darbu, kad nebeturi nei laiko, nei progos susipažinti su medicinos naujienomis.

Pagaliau trečias taip pat gan naujas dalykas. Siūloma suteikti gydytojams asmenišką finansinį susidomėjimą ligoninių finansinėmis operacijomis. Mat, ligoninių išlaidos daug priklauso nuo to, ar gydytojai taupiai elgiasi, atlikdami savo pareigą ligoninėje, t. y. gydymą ligonij. Jei gydytojai asmeniškai bus suinteresuoti ligoninių finansais, tai tie finansai pagerės. Dabargi ligoninių išlaidos ir ligonių mokesčiai už lovas ir visokius kitus patarnavimus darosi nebeįtikinamai aukšti. Komisija tame pačiame pranešime siūlo paruošti daugiau gydytojų ir kitokių pagalbinių medicinos srities darbuotojų. Žinoma, yra ir dar daugiau siūlymų ir samprotavimų, kuo-gi komisija remia savo siūlymus?

Nurodoma, kad kasdienė medicinos pagalba darosi vis sunkiau ir sunkiau prieinama Amerikoje. Ypačiai stipriai pabrėžiami tie garsūs laukimai gydytojo laukiamame kambaryje. Jei pasituris pilietis gali be didelės sau žalos daugiau laiko pašvęsti tam laukiamam

kambariui, tai neturėiams tie laukimai daro mediciniską pagalbą beveik nebeįmanoma. (minima neturtinga moteris su daugeliu vaikų — kas gi jos vaikus saugos, kai ji sėdės laukiamajame).

Ir vėl konstatuojamas faktas, kad po tokio laukimo, ligonis gauna tik kelias minutes pakalbėti asmeniškai su gydytoju. Viską atlieka pagalbininkai ar pagalbininkės-technikai ir slaugės. Aišku, kad tie pagalbininkai slaugės reikalingi ir jų darbas būtinas. Betgi ligonis norėtų truputį daugiau savo gydytojo paklausti. Tas darosi kasdien mažiau ir mažiau neįmanoma Amerikoje. Ta tragiska padėtis vis aštrėja. Atsakymas: gydytojų stoka. Gydytojai skuba, norėdami kiek galima daugiau ligonių patenkinti.

Kasmet Amerika išleidžia 1.-400 naujų diplomuotų gydytojų. Ar tiek užtenka? Štai skaičiai. Kasmet beveik 7 tūkstančiai diplomuotų gydytojų atvyksta iš užsienio į šią kraštą. Iš jų tarpo, apie keturis su puse tūkstančio pasidaro internais ir rezidentais Amerikos ligoninėse. Ir labai dažnai jiems duodamas didžiai atsakingas darbas ligonių gydymo rityje. Ar tai gerai? Ar to pageidauja Amerikos ligoniai, patalpinti į ligonines?

Dar vienas faktas. Pastebėtas Amerikos gydytojų didesnis palinkimas eiti dirbti į ligonines ir ten pašvęsti visą savo darbo laiką. Nebesiversti privačia praktika. Per pastaruosius 12 mėnesių 596 gydytojai nuėjo dirbti į ligonines. Tuo pačiu laiku laisvai praktikuojančių gydytojų skaičius padidėjo tik 235 gydytojais. Dabar (1967 m. liepos mėn.) yra 178,809 laisvai praktikuojančių gydytojų. Ryšium su šiais faktais minima komisija siūlo nedelsiant išplėsti dabar jau esančių medicinos mokyklų darbą. Nelaukti, kol bus pastatyti nauji pasta-

(Nukelta į 8 psl.)

Kieno tos žmogystės?

(Atkelta iš 6-to psl.)

gali praleisti per sieną, bet nepasakė ar su susisiekimo priemonėmis ar be jų. Tik man baigus pasikalbėjimą su gen. Karveliu, prie punkto privažavo lengva mašina Nr. K. 1, varuojama uniformuoto kareivio ir sunkvežimio pakrautas ryšulių. Tuo pat metu prie punkto atvyko p. Galvanauskas, gen. Tallat-Kelpša ir Kybartų teisėjas p. Gaška, kurie manęs prašė leidimo vykti į Eitkūnus pasimatymui su prezidentu. Leidimą daviau. Minėti asmenys maždaug po valandos grįžo atgal. Grįžusieji man pareiškė, kad prezidentas nesutiko grįžti atgal sakydamas, kad būdamas užsienyje, daugiau nuveiksiu.

Prieš vykstant gen. Tallat-Kelpšai į Eitkūnus, aš paklausiau, ką daryti su mašinomis, kuriomis buvo atgabenta Smetonos šeima ir daiktai. Gavau atsakymą: „Mašinos bus reikalingos mums, gražink atgal“. Lagaminus ir ryšulius liepiau

iškrauti iš sunkvežimio gatvėje prie buomo. Iškrovus daiktus, soferiams liepiau grįžti atgal. P. Smetonienė gavus leidimą, su šeima nuskubėjo į Vokietiją, o prie daiktų pasiliko sūnus Julius.

Kompartijos šauliams pradėjus šaukti: „Žiūrėkit, Smetona Lietuvos auksą gabena“. Manau, kad Julius tą šauksmą girdėjo, nes tuo laiku buvo prie punkto. Nuraminimui kompartijos žmonių, pakviečiau muitinės valdininką, kad patikrintų lagaminus ir ryšulius. Muitinės vald. patikrinęs, pareiškė sargybiniams, kad čia apart drapanų ir maisto produktų daugiau nieko nėra ir galima leisti pergabenti į Vokietiją. Julius manęs prašė kokių nors būdu padėti pergabenti daiktus. Aš paprasčiau pas. polic. tarnautojų ir jie mielai sutiko. Visi lagaminai ir ryšuliai, kurių buvo daug, buvo pergabenti prie vokiečių pereinamojo punkto.

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenel ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILLJONUS dolerių savo apdraudimams nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško peino, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokių amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokesčiai \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonij. Kreipkitės į kuopą, veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbą.

Gausit spausdintas informacijas, ieigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA
307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10007

Mažos istorijos apie didelius žmones

MELSKIMĖS, KAD BANKNOTAS BŪTŲ TIKRAS

žymus JAV pramonininkas ir humanistas, galingos plieno bendrovės United States Steel Corp. steigėjas, Andrew Carnegie, gyv. 1835—1919 m., įvairiems švietimo, kultūros ir taikos reikalams testamentu įsteigęs Carnegie Foundation, palikdamas jai daug milijonų dolerių, kartais mėgdavo pasakoti tokį atsitikimą iš savo paties gyvenimo.

Kartą keliaudamas po JAV, jis užsukęs į vieną nedidelį Georgia valstijos miestelį. Buvęs kaip tik sekmadienis ir jis užėjęs į menkutę negrų bažnytelę. Negras kunigas laikęs pamaldas, o vienas iš bažnyčios tarnų su lėkšte rankoje rinkęs aukas bažnyčios reikalams. Maldininkai metę į lėkštę po keletą centų. Kai rinkėjas pakisęs tą lėkštę Carnegie, šis išėmęs iš piniginės 50 dolerių banknotą ir padėjęs į lėkštę. Rinkėjas, savo akimis netikėdamas, iš visų pusių rūpestingai apžiūrėjęs tą banknotą. Jis norėjęs Carnegie duoti gražos, bet jo surinktų aukų centais tebuvo labai mažai. Tad, nežinodamas ką daryti, rinkėjas nuėjo pas kunigą ir kažką sušnabzdėjo į jo ausį, rodydamas jį 50 dolerių banknotą ir į aukotoją Carnegie. Tuomet kunigas, lėkštę su aukomis padėjęs ant altoriaus, taip prabilęs į tikinčiuosius:

— Broliai, Viešpatys Dievas šiandieną mums buvo labai malonus. Rinkliava mums davė vieną dolerį ir 25 centus. O jeigu tas 50 dol. banknotas yra tikras, kurį paaukojo ponas su žilais plaukais ir barzda, tai iš viso mes surinkome penkiasdešimt vieną dolerį ir 25 centus. Tad dabar mes visi padėkokime Viešpačiui ir kartu pasimelskime, kad šis banknotas būtų tikras!

Nežinau, kur aš keliauju...

Amerikietis politikas, bankininkas ir diplomatas Dwight Whitney Morrow gyv. 1873—1931 m. dažnai būdavo labai išsiblaškęs. Kartą keliaujant jam iš vieno New Jersey miesto į New Yorką traukiniu, konduktorius paprašė bilieto. Morrow pradėjo ieškoti po visas savo kišenes, bet niekur negalėjo jo rasti.

— Tai niekis, mister Morrow, — nuramino konduktorius, kuris jį pažinojo. — Aš žinau, kad tamsta jį turėjote, kai surasite, prašau pasiųsti jį mūsų geležinkelio bendrovei.

— Aš žinau, kad jį turėjau, — sušuko Morrow. — Visa bėda, kad dabar be to bilieto nežinau, kur aš keliauju.

Išlipęs New Yorko geležinkelio stotyje, Morrow tuojau telegrafavo savo sekretorei du klausimu: "Kodėl aš atsiduriau New Yorke?" Ir "Ką aš turiu toliau daryti?"

Sekretorė tuojau jam tai pat telegrafu atsakė, kad jis esąs

pakeliui į Princetono universitetą, kur turėsiąs skaityti studentams paskaitą.

Nuo tirono iki jo didenybės...

Žinomas biografijų autorius, vokiečių rašytojas Emilis Ludwigas, gyv. 1881—1948 m., kuris buvo žydų kilmės ir kurio tikroji pavardė buvo Cohn, savo knygoje "Napoleon" rašo, kaip keitėsi Paryžiaus spaudos tonas, kai Napoleonas Bonaparte arba imperatorius Napoleonas I 1815 m. kovo 1 d., pabėgęs iš Elbos salos, išlipo į Pietų Prancūzijos krantą ir pradėjo žygiuoti į Paryžių. Prieš jį pasiūstoji kariuomenė daugumoj atvejų perėjo į jo pusę ir juo toliau, juo Napoleono jėgos stiprėjo. Vis dėlto truko net 20 dienų, kol jis pasiekė Paryžių.

Paryžiuje gavus žinių apie Napoleono pabėgimą iš Elbos salos, laikraščiai paskelbė tokias didžiules antraštes: "Pabaisa pabėgo iš savo ištrėmimo vietos". Kitą dieną jie skelbė: "Korsikos vilkolakis išlipo Cannes ostate". Dar po poros dienų: "Tigras pasiekė Gap miestą. Pasiūsta prieš jį kariuomenė ir tas nelaimingas avantiūristas kalnuose gaus galą". Dar po poros dienų: "Mūsų priešas, tikro išdavimo dėka, galėjo pasiekti net Grenoblį". Dar po kelių dienų: "Tironas jau pasiekė Lyons miestą, kur baimė paralizavo visas pastangas pasipriešinti jam". Vėl po kelių dienų: "Uzurpatorius jau tik 200 kilometrų nuo sostinės." Dar po vienos dienos: "Bonaparte sparčiais šuoliais žygiuoja į šiaurę, bet jis niekuomet nepasieks Paryžiaus". O jau kitą dieną: "Ryt Napoleonas bus prie mūsų vartų". Ir pagaliau: "Jo Didenybė jau įžengė į Fontainebleau."

Gėda man būtų tekusi...

Dabar jau neabejojama, kad 1914 m. rugsėjo mėn. sustabdymas prie Marnės upės Šiaurės Prancūzijoje, ne per toli nuo Paryžiaus, geležinių vokiečių armijos divizijų, daugiausiai buvo tuomet generolo, o vėliau į maršalus pakelto Joseph J. C. Joffre, gyv. 1852—1931 m. nuopelnas. Tuo būdu buvo išgelbėtas Paryžius ir, gal būt, net visa Prancūzija nuo žlugimo, koks įvyko per Antrąjį Pasaulinį karą 1940 m. vasarą.

Tačiau, kaip dažnai panašiais atvejais, atsitinka, 1918 m. ir vėliau kai kurie garbėtroškos pavyduoliai pradėjo skleisti istorijas, kad čia visai ne Joffre nuopelnas, met jų ir jų bičiulių.

Kartą vienas žurnalistas šiuo klausimu kreipėsi tiesiog į Joffrę:

— Ar tamsta galite pasakyti, kas laimėjo Marnės mūšį?

— To pasakyti aš negaliu, — šypsodamasis atsakė Joffre. — Bet aš galiu pasakyti tik tiek, kad jeigu Marnės mūšis būtų buvęs pralaimėtas, tai ta gėda tikrai man būtų atitekusi.

Lincolno patarimas

Šešiolikmetis JAV prezidentas Abraomas Lincolnas, gyv. 1809—1865 m. savo politinę karjerą pradėjo Illinois sostinėje Springfielde, kur jis ilgoką laiką vertėsi advokatūra. Jis buvo nepaprasto dorumo ir taurumo vyras, ne per dažnas atvejis advokatų tarpe. Jeigu jis matydavo, kad byla nėra teisinga, tai jis tuojau atsisakydavo ją imti, nežiūrind kokį honorarą jam kas besiūlytų.

Kartą atėjo pas jį vienas sukta verslininkas ir prašė Lincolną, kad tas iškeltų vienai šeimai 600 dolerių ieškinį. Susipažinęs su verslininko jam patiekta medžiaga, Lincolnas štai ką jam pasakė:

— Aš galiu laimėti tamstos bylą, galiu išreikalauti tuos 600 dolerių ir tuo pačiu padorią šeimą įstumti į nemažą vargą. Tačiau aš neimsiu tamstos bylos, neimsiu ir tamstos siūlomo atlyginimo. Vieną tik patarimą aš galiu tamstai duoti nemokamai: grįžk tamsta į namus ir rimtai apgalvok — argi negali tu 600 dolerių uždirbti padoriu būdu!

Kokia didelė man garbė...

Bekeliaudamas po JAV didysis dainininkas Enrico Caruso, italas, gyv. 1873—1921 m., kartą sustojo vienoj nuošalioj farmoj atsigerti vandens. Vaisinigas farmeris ne tik davė jam vandens, bet pasiūlė ir šį tą užkąsti. Bevalgant farmeris pasiteiravo savo svečio pavardės:

— Mano pavardė yra Caruso, — atsakė svečias.

Tuomet farmeris iš nustebimo išplėtė akis ir sušuko:

— Ak, kokia man didelė garbė, kad mano kuklią pastogę aplankė didysis keliautojas Robinsonas Cruso.

Rlytdienos muzikas

Pas žinomą prancūzų muziką Achille Claude Debussy, gyv. 1862—1918 m., kuris yra sukūręs keletą gražių simfonijų, sonatų ir operą "Pelejas ir Melisande", kartą susirinko nema-

žas skaičius jo artimų bičiulių muzikų. Ant stalo prieš juos gulėjo ką tik iš spaudos išėjusi nauja Romain Rollando knyga "Musiciens d'Aujourd'hui" (Šiandieniai muzikai), kurioj tas didis prancūzų rašytojas vertino žymiuosius tų laikų prancūzų muzikus, tarp kurių, žinoma, ir Debussy. Savaime aišku, susirinkusiųjų pokalbis tuojau susikoncentravo ties ta knyga. Aptarus ir pakritikavus Rollando nuomonę apie vieną ar kitą muziką, pagaliau buvo sustota ties Rollando nuomone apie Debussy. Tačiau Debussy tik susiraukė ir pareiškė, kad geriau apie tai iš viso nė nekalbėti.

— Kas gi yra? — paklausė vienas jo bičiulių. — Man rodo, kad Rollandas tave kaip tik labai aukštai vertina.

— Čia kitas reikalas... Aš jaučiu, kad aš nepriklausau šiai knygai. Aš esu ne šios dienos muzikas, bet rytdienos, ateinančių laikų. Todėl aš turėčiau būti patalpintas tik ten, kur aš priklausau — knygoje, kurios tik ateityje bus parašytos, — skundėsi Debussy.

VISKĄ ARBA NIEKO

— Jūsų perskirų bylą laimėjau. Būsime patenkinta, o taipgi Jūsų vyras, kadangi perskirti lygiu turto padalinimu.

— Aš nepatenkinta. Taip galėčiau persiskirti ir be advokato.

Amerikos gydytojai...

(Atkelta iš 7-to psl.)

tai ir naujos medicinos mokyklos suorganizuotos.

Suprantama, komisija pateikė dar daugiau siūlymų ir samprotavimų. Tačiau jie negali būti pakankamai įdomūs ne specialistams skaitytojams. Todėl jų ir neminėsiu. Atrodo, kad naujieji komisijos siūlymai gali susilaukti aštrios kritikos tiek iš pačių gydytojų, tiek iš gydomųjų sluoksnių. Bet įvertinimas nėra šio informacinio rašinio tikslas.

Kazys Sruoga, Ph. D.

GAIDOS MUZIKAMS IR DAINININKAMS

"NAUJIENOSE" GALIMA GAUTI ŠIAS LIETUVIŠKŲ DAINŲ GAIDAS PIANUI:

1. Rinkinys lietuviškų liaudies dainelių ir šokių, 16 psl. Rinkinyje yra šios dainos, ir gaidos:

1. Tegu giria šlamščia, ūžia, tra-ta-ta	8. Agunėlės
2. Suktinis I	9. Vakar vakarėlį
3. Suktinis II	10. Augin tėvas
4. Kokietka	11. Meilės valsas
5. Padispanas	12. Siuntė mane motinėle
6. Vengerka	13. Čigonai
7. Klumpakojis	14. Pelėda
	15. Noriu miego

Šis gaidų rinkinys kainuoja tik \$1.00.

2. Salomėjos Čerienės DAINOS LIETUVAI, 18 psl. Šiame rinkinyje yra:

1. Lietuvos laukai	4. Rauda
2. Kada girdžiu aš dainą	5. O tėvyne manoji
3. Klajonė	6. Šių metų malda

Šis rinkinys kainuoja \$2.00.

3. Stasio Šimkaus DAINOS, piano vienam balsui, 8 psl.

1. Plaukia sau laivelis	3. Kur bakūžė samanota
2. Pamylėjau vakar	4. Ant marių krantelio

Šis rinkinys kainuoja \$1.00.

Šiuos gaidų ir dainų rinkinius galima gauti NAUJIENOSE. Jei atsiųsite čekį arba Money Orderį už gaidas ir pridėsite 25 centus persiuntimo išlaidoms, tai pasiūsiu jas paštu. Čekius prašome išrašyti NAUJIENOMS ir pasiųsti tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 So. HALSTED ST., CHICAGO 8, ILLINOIS